

Új oktatásterminológiai szótár

Több mint egy évtizede indította útjára az Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetsége azt a szótársorozatot, amely keretében a 2015. év folyamán megjelent a *Magyar–román oktatásterminológiai szótár*. A szótársorozat elindítását az a valós igény teremtette meg, hogy az elmúlt évszázad folyamán a kisebbségi létből fakadóan az egyes régiókban szétfejlődni látszó magyar szaknyelvek terminológiáját egymáshoz közelítse. Az egyes szakterületekhez kapcsolódó, a különböző régiókban az államnyelv hatására kialakult sajátos kifejezések, terminusok sokszor nem felelnek meg a magyarországi standard szaknyelvi változatoknak, így természetes az az igény, hogy a romániai magyar nyelvhasználat keretein belül próbáljuk megmutatni az egy-egy szakterülethez kapcsolódó szókincset, és mindezt kétnyelvű szótárak formájában bocsássuk az olvasó kezébe.

Az egyes szakszótáraknak elsősorban a román szókincsből kiinduló változata került megszerkesztésre, így jelent meg 2009-ben Benő Attila, Fazakas Emese és Sárosi Márdírosz Krisztina szerkesztésében a *Román–magyar oktatásterminológiai szótár* (Szábó T. Attila Nyelvi Intézet, Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Sepsiszentgyörgy). Mivel az oktatás intézményrendszere és szervezési kerete folyamatos változásban van, és a román szakszókincs sincs még teljes mértékben letisztázva, elég nehéz volt követni a változásokat, illetve megtalálni azokat a kifejezéseket, amelyek ne az éppen változóban, kialakulóban levő terminológiát tükrözzék. A nyelvi forrásokat ekkor a szak- és értelmező szótárak, az oktatásra vonatkozó szabályok, törvények, pedagógiai szaklapok és internetes anyagok jelentették.

A magyar–román szótár megírásakor részben könnyebb volt a szerkesztők dolga, mivel a címszavak összeállításához több Magyarországon megjelent szótárt, lexikont, pedagógiai szakmunkát, a tanárképzésben gyakran használt szakirodalom szójegyzékeit lehetett használni. Azonban egyik szótár esetében sem volt könnyű mindig megfeleltetni a célnyelvi kifejezéseket a kiinduló nyelveknek. Ez a nehézség elsősorban nem a változóban levő terminológiának tudható be, hanem annak, hogy nemcsak e két ország intézményrendszere változik majdnem folyamatosan, hanem az európai minták is hasonlóan alakulnak. Emellett több esetben számolhatunk azzal, hogy a két ország intézményrendszere, módszertana, szervezési kerete több esetben eltérő, így sokkal nehezebb megtalálni a megfelelőket nyelvi szinten is. Szintén nehézséget okozott az is, hogy bizonyos fogalmak rokon értelműként jelennek meg az oktatásról való beszédben, holott ezek nem egymás szinonimái (pl. az *eljárás*, *módszer*, *stratégia* vagy a *kompetencia*, *készség*, *képesség*). Az oktatáshoz kapcsolódó szavak esetében azzal is számolnunk kellett, hogy a romániai magyar beszélők, valamint a szakemberek nyelvébe is az egyes terminusok a nemzetközi szakirodalom felől ugyan, de az államnyelv szűrőjén keresztül kerültek be, így sokszor szembesülnek a szakemberek azzal, hogy a Romániában leggyakrab-

ban használt szó nem a Magyarországon elterjedt és bevett terminus (pl. a *prevenció, redukál, referál* stb.). Ebben az esetben a szótárírónak is gondot jelent az, hogy a standard magyar vagy a romániai magyar nyelvváltozatban már meghonosodott terminusokat tüntesse-e fel a szótárban. A szerkesztők a legtöbb esetben úgy döntöttek, hogy mindkét változatot megjelenítik. Pl. így került bele a Magyarországon nem ismeretes *bentlakás* is a *kollégium* mellett.

A címszavak kiválasztása tekintetében is el kellett dönteni: csak a szűk szaknyelvi terminusokat vesszük-e be a szótárba, vagy megpróbáljuk úgy tágítani a szakszókincset, hogy az oktatással kapcsolatban elhangzó beszédben gyakrabban előforduló, de nem kimondottan ehhez a szaknyelvhez tartozó kifejezéseket is felsorakoztassuk. Emiatt kerültek be pl. olyan címszavak, mint: *átirat, döntés, igazgató, körülmény, szándéknyilatkozat* stb. Természetesen ezekben az esetekben – amikor több célnyelvi megfelelővel is rendelkezünk – az oktatáshoz kapcsolódó jelentéseket vettük csak tekintetbe, és olyan szókapcsolatokkal próbáltuk megvilágítani ezeket, amelyek gyakrabban előkerülhetnek az oktatásról szóló beszédhelyzetekben. Pl. az *elbukik* igének csak a vizsgákra, vizsgázásra vonatkozó jelentése került be a szótárba, valamint az *elbukik a vizsgán* szókapcsolat.

A címszavakat természetesen betűrendben közöltük, és ezeken belül elkülönítettünk annyi jelentést, amennyi szükséges volt a szakszókincs szempontjából. Ezeket a jelentéseket külön számok alá soroltuk be, a legtöbb esetben példáztuk szókapcsolatokkal is. Pl. **ismétlő** **1.** care repetă; *a kérdést ~ tanár profesor care repetă întrebarea*; **2.** recapitulativ; *~ feladat exercițiu recapitulativ*; **3.** repetent; *~ tanuló elev repetent*. Tehát az egyes szókapcsolatokat bokrosítva a címszavak alá, az adott jelentéshez besorolva találja meg a szótárhasználó. A könnyen visszakereshetőség érdekében igyekeztünk több címszó alá is beszerkeszteni egy-egy szintagmát. Nyelvtani kategóriákkal nem terheltük a szótárat, csupán olyan esetekben jelöljük a szófajokat, amikor a címszónak több szófaji értéke lehet, és ezekre a célnyelven más megfelelőket használunk. Pl. **oktató** **I.** *adj.* didactic, pedagogic. – **II.** **s.** **1.** instructor; **2.** pedagog. Ha bizonyos közszói vagy más szakterületen használatos szó csak szókapcsolatban fordul elő az oktatással kapcsolatosan, akkor az adott címszó után csak ezt a frazémát tüntettük fel. Pl. **szabadkézi:** *~ rajz desen liber*.

Természetesen egy ilyen szótár összeállításakor nem lehet a teljesség igényével dolgozni, hiszen egy viszonylag kis terjedelmű, inkább általánosnak mondható szótár esetében ez nem is valósítható meg. Ennek ellenére reméljük, hogy azok, akiknek kérdései adódnak az oktatásban használatos szakszókincssel kapcsolatban, haszonnal forgatják a szótárt.

(Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2015)